

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Cap. 5. Quænam requirantur vt excommunicatio sit valida, & vt incurratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

DVBIVM I.

Quale peccatum debet esse, ob quod possit quisquam excommunicari?

Respondeo & Dico Primò: Neminem posse excommunicari ob peccatum veniale. Ratio est; quia hoc peccatum non meretur tantam pœnam. Excommunicatio enim est pœnarum omnium, quas Ecclesia potest inferre, grauissima. Vnde D. Augustinus lib. 1. contra Aduersarium legis & prophetarum cap. 17. ait. *Illud, quod ait, (scilicet Dominus) si nec Ecclesiam audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus, grauius est, quam si gladio feriretur, si flammis absumeretur, si feris subijceretur.* Hinc colligitur optima regula: *Nunquam incursum esse aliquam excommunicationem, nisi quando peruenit ad mortiferum.* Ex qua regula multæ difficultates possunt solui.

Dico Secundò: Non ob quamuis culpam mortiferam potest ferri excommunicatio; sed ob solam contumaciam: vt, si monitus nolit ab aliquo peccato mortifero desistere: si recuset restitutionem facere: si citatus à Superiore, nolit comparere: si sententiæ iudicis Ecclesiastici nolit parere. Colligitur hoc Matth. 18. vbi Dominus nō vult fratrem peccantem statim tanquā Ethnicum haberi; sed, *si Ecclesiam non audierit.* Et Apostolus ad Titum 3. v. 10. post primam & secundam admonitionem vult hæreticum hominem deuitari.

Notandū Primò: Si subditus habet iustā causam, aut certè non potest præstare quod iubetur, non est coram Deo excommunicatus: vt, si excommunicetur, qui non est soluendo, vel saltem non potest sine graui incommodo, nisi fortassis creditor esset in pari vel grauiori necessitate: tenetur tamen eo casu eam partem soluere, quam potest. Quòd si non possit nunc, possit autem post aliquod tempus, tenetur tunc sub pœna eiusdem excommunicationis, modò permaneat idem iudex; quia adhuc durat vis illius sententiæ: secus, si iudex sit depositus, vel mortuus. Vide Sotum dist. 22. qu. 1. ar. 2.

Notandum Secundò: In excommunicationibus à Iure, non requiri aliam contumaciam, quam eam, qua facit contra Ius, quod passim notum est, sciens vel scire debens huiusmodi pœnam illi esse annexam. Secus est de excommunicatione, quæ fertur in aliquos per modum sententiæ.

Notandum Tertio: Concilium Trident. sess. 25. capite 3. de Reformatione, præcipere omnibus iudicibus Ecclesiasticis, vt in causis ciuilibus non vtantur excommunicatione, nisi alijs Iuris remedijs antè tentatis: neque etiam in criminalibus, si realis executio fieri potest. Vnde grauius peccant, qui tam facile homines ob debita excommunicant.

DVBIVM II.

An excommunicatio lata contra innocentem secundum allegata & probata, sit valida?

Quidam putant esse validam, eò quòd secundum ordinem iuris lata sit. Ita Durandus dist. 18. q. 4. & alij, quos refert & sequitur Co-uarruias in Cap. *Alm*, l. p. §. 11. num. 14.

Sed verius est, Non esse validam, quamuis ratione scandali publicè feruari debeat. Tenet Cæcilianus 2. 2. q. 7. ar. 4. Adrianus Quodl. 6. Gabriel dist. 18. q. 2. Petrus Soto lectione 3. de Excommunicatione. Dominicus Soto dist. 22. qu. 1. art. 3. Probatur Primò: Quia talis sententia est iniusta: est enim condemnatio innocentis, & procedit ex falsa præsumptione: ergo non obligat. Probatur Secundò: Quia sententia iudicis est instar priuateg cuiusdam legis: atqui lex intrinsecè iniusta, non est lex, sed tyrannis, vnde nec obligat: ergo &c. Probatur Tertio: quia in iudicijs secularibus non tenetur quis obedire sententiæ, quæ falsè præsumptioni innititur, nisi fortè ob scandalum. Denique non est credibile Ecclesiam velle innocentem priuari tantis bonis, scilicet Suffragijs, Sacramentis, &c. aut Deum talem sententiam ratam habere: non enim hæc potestas est ad opprimendos innocentes, sed ad puniendos contumaces. Vide lib. 3. de Iustit. & Iure c. 29. dub. 10. vbi late deducitur, iudicem non posse condemnare reū, qui per testes legitime est probatus criminosus, quem tamen ipse iudex certò nouit innocentem.

Hinc sequitur, Si talis celebret, et si in publico, non fieri irregularem, quidquid dicant aliqui Canonistæ. Ratio est: quia Sacerdos celebrando non violat censuram quæ reuera non erat obstrictus. Cauere tamen debet scandalum. Priuatim potest celebrare sine scrupulo.

CAPVT V.

Quanam requirantur, vt excommunicatio sit valida, & vt incurratur?

Suppono, vt excommunicatio sit valida, requiri Primò: vt lata sit ab eo, qui habet iurisdictionem in alium; & vt ea iurisdictione non sit suspensa per denuntiationem alicuius censure, vel notoriam Clerici percussione. Secundò: vt sit lata ob culpam mortiferam externam, id est, procedentem in opus externum, quod secundum se sit peccatum mortale. Sed est

DVBIVM I.

Verum etiam requiratur aliqua monitio præcedens?

Respondeo; Vt Excommunicatio constet, debet antecedere aliqua monitio, vel iudicis, vel legis. Est communis sententia. Vide Co-uarruiam 1. parte §. 9. Patet Matthæi 18. vbi Dominus docet, vt fratrem corripiamus, antequam excommunicetur. Ad Titum 3. v. 10. *Hæreticum hominem post primam & secundam admonitionem deuita.* Idem patet ex Cap. *Contingit*. Cap. *Constitutionem*, & Cap. *Cum medicinalis*, de sententia excommunicationis in 6 Ratio est: quia Excommunicatio solum debet ferri contra contumaces. Contumax autem nemo censetur, nisi monitus persistat in scelere.

Dico Secundò: Hæc Monitio debet fieri cum interminatione Excommunicationis. Ita recentiores. Et ratio est, quia alioqui non videtur contumax contra potestatem Ecclesiasticam, nisi cõ-temnat eius minas.

Dico

23
Ob veniale excommunicari, nequis.

Sed ob solū mortiferū cui adiuncta contumacia.

24
Si habes istam causam, vel nunc non es soluendo

Si possis postea soluere.

25
Contumacia non eadem sufficit ad excommunicationem ab homine, quæ à Iure

Leuiter excommunicans, peccat.

26
Quidam existimant validam.

Verius nō gatur.

Innocens in publico celebrans, non fit irregularis.

27

28
Monitio necessariò præmittenda.

Debet esse comminatio excommunicatio.

Qualis, si
feratur ex-
communicatio à iure,
vel genera-
tim ab ho-
mine.

Dico Tertio: Quando Excommunicatio fertur à Iure, vel generatim ab homine, sufficit illa monitio, quam lex, vel præceptum Superioris secum defert. Ratio est: quia quis sciens illam legem, vel præceptum, satis monetur ut obtemperet.

Dico Quarto: Quando speciatim contra aliquos fertur à Iudice excommunicatio, ordinariè Iure positio requiritur trina monitio, cum certo dierum intervallo. Patet ex tribus Capitulis citatis. Vbi

29
Qualis, si
speciatim
contra ali-
quos.

Aduerte: vt valida sit Excommunicatio, sufficere vnã admonitionem, excepto eo casu, quando iudex fert excommunicationem contra illos, qui participant cum eo, quem ipse excommunicauit: tunc enim ita requiritur trina monitio contra participantes, vt sine ea excommunicatio contra eos lata sit irrita, vt patet Capitulo *Statuimus*, de sententia excommunicationis in 6. Idem dicendum si ijs minetur sententiam suspensionis vel interdicti ob illam participationem cum excommunicato; vt habetur Cap. *Statuimus*, de sententia excommunicationis in 6.

Qualis, con-
tra partici-
pantes cum
excommu-
nicato.

Si autem iudex sine monitione canonica excommunicauit (id est, trinã, cum intervallo) vel si absque præsentia idonearum personarum per quas possit probari, est suspensus per mensem ab ingressu Ecclesiæ: Cap. *Sacro*, de sententia excommunicationis. Item si absque scripto, vel non expressã causã: Cap. *Medicinalis*, eod. in 6.

Pœna iudi-
cis hęc er-
rantis.

Si tamen causã sit valde vrgens, & in mora sit periculum, v. g. si iudex secularis vellet plectere Clericum, sufficit vna monitio loco trinæ, etiam absque intervallo dierum; vt habetur Cap. *Constitutionem*, supra; cuius monitionis formulam ponit Couarruias §. 9. num. 4.

Nisi peri-
culum sit in
mora.

Dices: Matthæi 18. Dominus requirit trinam monitionem. Respondeo: Requirit trinam, non simpliciter, sed vt conuenienti ordine procedatur in correptione fratris, cuius crimen est occultum.

Dico Quinto: Aliqua saltem monitio ita videtur necessaria ex natura rei, vt nec Pontifex sine ea possit validè excommunicare. Ita Soto *De secreto*, memb. 2. q. 6. ad 2. & Petrus Soto *lectio 3. de Excommunicatione*. Victoria q. 6. *de Excommunicatione*. Vide Couarruiam §. 9. num. 5. & 6. Ratio est: quia nemo potest excommunicari, nisi sit contumax contra potestatem ecclesiasticam, Matth. 18. Atqui non censetur aliquis contumax, nisi monitus sit vt respiciat; & quidem cum minis: nisi enim minis adhibeantur, non satis appareret an Superior ex tota potestate imperet.

30
Ex natura
rei est ne-
cessaria ali-
qua moni-
tio.

Vnde sequitur contra Caietanum 2. 2. q. 69. ar. 2. non posse ferri excommunicationem ob peccatum præteritum, vt illud puniatur. Si enim id fieri posset, posset etiã excommunicari is, quem penitet peccati, qui Deo est reconciliatus. Potest tamen ferri ob peccatum præteritum, si monitus nolit ab eo desistere, aut restitutionem facere, aut scandalum tollere, quod ex eo peccato ortum est. Sed hoc non est præcisè, vt peccatum præteritum puniatur, sed vt ab illo desistat, aut vt aliquid faciat quo effectum peccati tollat. Nec obstat, quod alia pœna possint infligi ob peccatum præteritum, præcisè vt illud puniatur: quia per alias pœnas non eijcitur homo extra cœtum fidelium, nec habetur vt Ethnicus & Publicanus: vnde infligi possunt, etiam si penitentiam agas, siquæ Deo reconciliatus. Similiter non obstat, quod plerique

Non potest
ferri excom-
municatio
merè ob
peccatum
præteritum.

effectus excommunicationis, vel etiam omnes, possint infligi ob peccatum præteritum, etiam ipsa interna suffragiorum priuatio; quia non potest ita extra Ecclesiam eijci, vt habeatur *tamquam Ethnicus & Publicanus*, in quo consistit substantia excommunicationis.

DVBIVM II.

Vtrum, vt quis incurrat excommunicationem, requiratur etiam cognitio excommunicationis?

Respondeo & Dico Primo, Quando excommunicatio fertur huiusmodi verborum formulã, *Qui scienter contra-seerit: vel, Qui præsumserit contrarium facere: vel, Qui ausu temerario contrarium fecerit*; requiritur, vt quis sciat, non solum illud factum esse peccatum, sed etiam habere annexam excommunicationem; alioquin eam non incurret. Ita Nauarrus num. 141. & 155. Ratio est: quia qui ignorat pœnam legi appositam, non censetur peculiari modo præsumere contra præceptum Superioris, aut scienter contra facere, quod tamen lex illa requirit. Vnde ignorantia crassa, siue sit *Iuris siue facti*, excusat ab hac excommunicatione; non tamen ea, quæ est affectata, quæ dolo exæquatur.

31
Si excom-
municatio
feratur sub
certa ver-
borum for-
mula,

Dico Secundo: Quando Excommunicatio fertur simpliciter sine huiusmodi verbis, non excusat quidem ignorantia crassa: excusat tamen omnis alia ignorantia siue *Iuris siue facti*, etiam si culpabilis sit, & res ipsa per se sit illicita.

32
Si feratur
simpliciter.

Quod ignorantia crassa excommunicationis non excuset, est communis sententia DD. Et probatur; quia non excludit contumaciam contra potestatem Ecclesiasticam: qui enim ex tali ignorantia facit contra præceptum Ecclesiæ, habens annexam excommunicationem, interpretatiuè censetur contumax: nam censetur quis scire, quod debebat, & facile poterat scire.

Ignorantia
crassa tunc
non excu-
sat.

Quod verò ignorantia, quæ non est crassa, excuset, docent multi Doctores, vt Dominicus Soto dist. 22. q. 1. ar. 2. & dist. 28. q. 1. ar. 2. Siluester verbo *Ignorantia*, q. 8. num. 14. Nauarrus cap. 23. num. 45. & cap. 27. num. 16. Castro lib. 2. *de lege penali* cap. 14. & primo quidem de *Ignorantia facti*. Probatur ex Cap. *Si verò*, 2. de Sententia excommunicationis, vbi Alexander III. definit, eum, qui occiderit Clericum alentem commam, nesciens esse Clericum, non esse excommunicatum. Et ratio est, quia talis non committit formaliter sacrilegam Clerici percussorem, ob quam fertur excommunicatio; sed solum materialiter. De *Ignorantia verò Iuris*, Probatur ex Cap. *Vt Animarum*, de Constitutionibus in 6. vbi Pontifex ait, *Sententijs per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen illorũ ignorantia crassa non fuerit*. Et quamuis loquatur ibi de statutis Ordinariorum, id est, Episcoporum; tamen est eadem ratio de statutis Pontificijs; vt rectè docet Castro loco citato: nempe quia excommunicatio non debet ferri, nisi in contumaces, quales illi ignorantes non sunt. Et confirmatur: quia ob hanc causam ignorantia facti excusat, ergo etiam *Iuris*: idque verum est, siue ignorantia sit antecedens, siue concomitans, quidquid dicat Couarruias §. 10. num. 14. in Cap. *Alma*:

Excusat
Ignorantia
Iuris.

Seu ea sit
facti.

Seu Iuris.

quia

quia etiā ignorantia concomitans occultat peccatori ipsam pœnam, ac proinde facit, vt non censeatur contumax contra potestatem, quæ eam infligit.

DVBIVM III.

Virum incurratur excommunicatio, si alter appellet?

Respondeo & Dico Primò: Si legitime appellet ante excommunicationem latam, & postea nihilominus excommunicetur, est inualida. Patet Cap. *Cum per tuas*, de sententia Excommunicationis. Ratio est: quia legitima appellatio eximit à iurisdictione. Secus verò, si nulla sit causa appellandi.

Dico Secundò: Si post excommunicationem à Iudice latam appelles, vt probes esse nullam, nihilominus est valida, ac proinde es vitandus extra iudicium. Ratio est: quia alioquin omnis sententia iudicis inferioris frustraretur suo effectu.

Dico Tertio: Si appelles post declarationem, qua iudex solum declarat te incurrisse excommunicationem, valida erit appellatio, & suspendet effectum illius declarationis, sic vt ob eam non debeas vitari. Ita Nauarrus in Cap. *Cum contingat*, in fine: & Couarru. §. 10. num. 4. & sequentibus. Ratio est: quia hæc sententia declaratoria similis est alijs sententijs definitiuis, à quibus licet appellare, sic vt appellatio ea suspendat.

CAPVT VI.

De vitandis Excommunicatis?

DVBIVM I.

Quo Iure sint vitandi?

Respondeo, Primò: Non Iure diuino, sed humano sunt vitandi; idque non solum in conuictu humano, sed etiam in diuinis. Ita Dominicus Soto dist. 22. q. 1. art. 1. & alij passim, præter Ioannem Maiorem, Driedonem, & Couarruiam in Cap. *Alma* 1. p. §. 1. num. 1. qui dicunt iure humano eos esse vitandos in conuictu ciuili, sed Iure diuino in Sacris.

Sed probatur nostra sententia; nam si hoc esset iuris diuini, quomodo Concilium Constantiense & Basiliense sanxerunt, vt non teneamur euitare nisi certos quosdam, nempe denunciatos nominatim &c? Non enim possunt Concilia ius diuinum abolere. Secundò: Quia ius diuinum, præsertim negatiuum, etiam cum periculo mortis seruandū est: atqui cum periculo mortis non tenemur vitare excommunicatos, ne in sacris quidem. Tertio: Scriptura magis videtur loqui de conuictu ciuili, quàm de participatione in sacris: vt patet Matth. 18. v. 16. *Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*; cum his enim Iudæi non conuersabantur: & ad Titum 3. *Hæreticum hominem deuota*: & Epist. 2. Ioannis *nec anc ei dixeritis*: ergo non est ratio cur dicantur iure diuino vitandi in sacris, & non in humanis.

Dices: ex his locis Scripturæ videtur esse iuris diuini, vt etiam in conuictu ciuili euitentur.

Respondeo: Solum significatur, quo loco excommunicatos habere debeamus; & eos exterius vitari debere, quando id necessarium est ad nostrum vel aliorum bonum; videlicet ne ab ipsis

peruertamur, aut nostra consuetudine eos in contumacia foueamus, aut ne alios scandalizemus. Quando nihil horum metuitur, non est iuris diuini eos vitare. Adde ex testimonio Ioannis & Pauli ad Tit. 3. nihil aliud colligi, quàm esse præceptum Apostolicum; quod etiam testatur Fabianus Papa Cap. *Sicut Apostoli*, 11. qu. 3. in quo Ecclesia ob causam potuit dispensare, & etiam illud ex parte abolere.

DVBIVM II.

Quinam de excommunicatis sint vitandi?

Respondeo: Solum duo genera excommunicatorum vitanda: nempe *denunciatos nominatim*, & *notorios Clericorum percussores*. Alios verò, etsi publicos, non tenemur vitare, ne in sacris quidem. Ita Dominicus Soto dist. 22. q. 1. a. 4. Caietanus verbo *Excommunicatio*, sub finem. Petrus Soto lectione 3. de *Excommunicatione*. Antoninus 3. p. tit. 25. cap. 3. Idem tenet Nauarrus c. 27. num. 35. vbi dicit esse probabile, sicut & Couarruias §. 2. num. 7.

Probatur: quia hoc expressè habetur in decreto Martini V. factò in Concilio Constantiensi, & ab omnibus acceptato, vt refert D. Antoninus supra, apud quem vide ipsum decretum. Nec obstat; quòd Concilium Basiliense, quod decem annis fuit posterius, restrinxerit hoc decretum ad eos, qui neque essent denunciati, neque notorie excommunicati: quia praxis Ecclesiæ recepit decretum Martini V. nusquam enim vitantur excommunicati publici, si non sint denunciati, exceptis percussoribus Clericorum. Versantur enim Catholici cum ijs, quos passim constat esse hæreticos, qui tamè sunt publicè excommunicati. Publicè enim excommunicatus dicitur, non solum qui est denunciatus, sed cuius crimen est publicum, cui criminis constat amexam esse excommunicationem.

Hinc fit, vt etiam si quis sit nominatim excommunicatus, non tamen denunciatus, non necessario sit vitandus: nam decretum requirit denuntiationem. Idem dico de eo, qui damnatus est hæreticos: quamdiu enim non denunciatur esse excommunicatus, non est necessario vitandus; quidquid dicat Dominicus Soto dist. 22. q. 1. ar. 4. quia pœnæ sunt restringendæ.

DVBIVM III.

In quibus hi excommunicati, scilicet excommunicati denunciati, & notorij percussores Clericorum, sint vitandi?

Respondeo: In ijs, quæ continentur hoc versiculo:

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa, Negatur.

Primò: Per *Os*, prohibetur colloquio verbis vel litteris, osculum, amplexus, & alia amicitiae signa huiusmodi. Neque excusatur iudex, qui excommunicauit; quia posita excommunicatione lus vetat, cui etiam subiectus est.

Secundò: Per *Orare*, vetatur communicatio cum illis in orationibus publicis; vt sacrificio Missæ, Officio chori, Processionibus, & huiusmodi: similiter oratio publica pro illis fusa; non tamen oratio priuata.

Tertio:

33. Si legitime appellet ante latam sententiam.

Si post latam sententiam.

Si appelles post declarationem de incurfa excommunicatione.

34. Vitandi sunt iure humano.

Cur vitandi excommunicati.

35. Solum vitandi denunciati nominatim & notorij clericorum percussores.

Martini V. Conc. Constanti.

Conc. Basill.

Qui dicitur publicè excommunicatus.

Nominatim excommunicatum, non tamen denunciatum, non vitabis.

36

Os,

Orare.